

Souhrnná zpráva o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen v roce 1999

1. Prosazování principu rovnosti mužů a žen jako součást politiky vlády

Přestože se vláda a zejména Rada vlády ČR pro lidská práva v průběhu roku 1999 nadále zabývaly dílčími aspekty lidských práv, nerovnosti v postavení mužů a žen se do centra jejich pozornosti dostávaly jen zřídka. Spolehlivým a důsledným iniciátorem rozvoje rovných příležitostí mužů a žen tak tradičně zůstávaly mezinárodní organizace, vyžadující výsledky plnění závazků z mezinárodních smluv, především pak Evropská komise, sledující plnění závazků plynoucích České republice z Dohody o přidružení k Evropské unii. S odkazem na ně se princip rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání stal předmětem jednání Rady hospodářské a sociální dohody, a to v rámci projednávání novely zákoníku práce a novel zákonů o odměňování.

Medializace principu rovných příležitostí mužů a žen prostřednictvím členů vlády (opatření 1.1.), pokud byla prováděna, byla spíše kontraproduktivní, neboť podporovala názor, že ženy mohou dosahovat špičkových odborných kvalit jen výjimečně. Propagaci principu rovných příležitostí mužů a žen provádělo zejména MPSV, a to pokračováním ve vydávání tematických publikací, tentokrát o judikátech Evropského soudního dvora ve věcech rovnosti příležitostí. Pokračovalo rovněž ve spolupráci se sdělovacími prostředky (deníky a časopisy) a účastnilo se pořadu České televize o nerovnostech ve mzdách mužů a žen.

Nadále pak platí, že pokud jde o **podíl žen v rozhodovacích pozicích** na ministerstvech, pak se zvyšujícím se stupněm funkčního zařazení klesá podíl žen, které tyto funkce zastávají (viz část IIIa. - příloha č.1). Přestože mezi odbornými zaměstnanci ministerstev převažují ženy, nepřesahuje celkový podíl jejich umístění na jednotlivých úrovních vedoucích míst jednu třetinu. Pokud jde o nižší úroveň vedoucích míst, lze zaznamenat, že se podíl žen na jejich celkovém obsazení mírně zvyšuje.

Míra spolupráce jednotlivých ministerstev **s nevládními organizacemi žen** (opatření 1.4.) závisí na zaměření příslušné organizace, její aktivitě, a především pak na míře, v jaké se podílí na plnění úkolů toho kterého resortu. Trvale se rozvíjí spolupráce MV s organizacemi působícími při ochraně žen před násilím a spolupráce MPO s Asociací podnikatelek a manažerek. MPSV, jakožto koordinátor dané agendy, udržuje průběžný pracovní kontakt se všemi organizacemi žen, resp. jejich reprezentacemi. Jedenkrát ročně organizuje společné setkání s cílem vzájemně se informovat o výsledcích vlastních aktivit a budoucích záměrech. Pokud se nevládní organizace žen budou podílet na plnění úkolů státní politiky v oblasti rovných příležitostí, bude MPSV provádění příslušných aktivit podporovat prostřednictvím své dotační politiky¹.

¹ Viz Postup Ministerstva práce a sociálních věcí ČR při poskytování neinvestičních dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým subjektům, tj. občanským sdružením a obecně prospěšným

Pokud jde o **účast na mezinárodních programech**, kladoucích si za cíl zlepšení postavení žen nebo vyrovnání jejich postavení s muži (opatření 1.5.), pak se v říjnu České republiky podařilo vstoupit do IV. programu Evropských společenství o rovných příležitostech mužů a žen. Garantem programu je MPSV. Kvalifikovaný zájem o provádění vlastních aktivit v rámci uvedeného programu projeví čtyři české subjekty: tři nevládní organizace žen (ČSŽ a ROSA společně s proFem) a dvě neziskové agentury (Europrofis a Gaia). Projekty si kladou za cíl zvyšování veřejného povědomí o genderové problematice, o způsobech, jak se mohou ženy bránit proti diskriminaci v zaměstnání a proti násilí, a o aplikaci metody tzv. gender mainstreamingu, kterou se princip rovných příležitostí mužů a žen důsledně promítá do veškerých rozhodovacích aktivit ve veřejné správě. Projekty byly předloženy Evropské komisi, resp. orgánům programu, které rozhodnou o jejich částečném spolufinancování Evropskou komisí. Pokud Evropská komise spolufinancování schválí, přispěje MPSV nevládním organizacím žen na úhradu části zbývajících nákladů projektu.

Dalším projektem zaměřeným na odstraňování diskriminace je společný česko-kanadský projekt zahájený z iniciativy MPSV a kanadského ministerstva práce a sociálních věcí v lednu letošního roku. Jeho cílem je nalézt účinné metody boje proti diskriminaci na trhu práce.

Prostřednictvím Institutu pedagogicko-psychologického poradenství, řízeného MŠMT, se Česká republika v rámci programu LEONARDO účastní mezinárodního projektu zaměřeného na přípravu vzdělávacího modulu pro výchovné poradce. Dílčím cílem projektu je určit a zvládnout metody odstraňování tradičních stereotypů při volbě povolání.

Zvyšovat odbornou úroveň úředníků jejich vzděláváním v oblasti lidských práv, se zřetelem k uplatňování principu rovných příležitostí mužů a žen (opatření 1.6.), se zatím ministerstvům nedaří. S výjimkou MS, MDS, MPSV, MMR, MF a Rady vlády ČR pro lidská práva, resorty své zaměstnance v uvedených záležitostech neškolí, resp. toto specifické téma do plánů vzdělávání nezařazují. Pokud bylo příslušné vzdělávání úředníkům shora vyjmenovaných ministerstev v r. 1999 poskytnuto, stalo se tak zpravidla v rámci školení o Evropské unii. S ohledem na celkovou nedostatečnost vzdělávání v dané oblasti, **se MPSV rozhodlo** (jako koordinátor dané politiky), **že vybraným koncepčním úředníkům ministerstev, zastávajícím postavení ředitele odboru, příslušné vyšší školení zajistí** prostřednictvím projektu, prováděného v rámci IV. programu Evropských společenství o rovných příležitostech mužů a žen – viz důvodová zpráva.

Na úkol 1.7., tj. : posoudit, zda **přijímání mimořádných dočasných opatření k vyrovnání výrazných rozdílů v zastoupení žen a mužů v rozhodujících společenských aktivitách** (positivní akce) má dostatečnou oporu v právním řádu a na základě výsledků tohoto posouzení navrhnout postup, kterým budou eventuální překážky bránící aplikaci uvedených opatření odstraněny, reagoval jeho nositel - místopředseda vlády pro legislativu stručným sdělením v tom smyslu, že je připraven posuzovat legálnost případných návrhů pozitivních akcí individuálně. Využití navrhovaného řešení je problematické, neboť k přípravě individuálních návrhů pozitivních akcí nelze jejich eventuální předkladatele podněcovat, není-li jim zaručeno, že je tato jejich aktivita v souladu se zákonem. Povinnost odstraňovat vertikální a horizontální segregaci žen, zejména v zaměstnání, přitom nadále zůstává

významným mezinárodním závazkem české vlády². Jako základní je z hlediska účinnosti doporučována metoda přijímání pozitivních opatření³. Právní předpoklady nezbytné k tomu, aby k využívání této metody mohli být motivováni jejich budoucí nositelé, tj. především zaměstnavatelé, by měly být vyjasněny předem. Proto se navrhuje ponechat opatření v platnosti a posunout lhůtu jeho splnění na březen 2001.

S povinností **„podřizovat koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy ve všech fázích jejich přípravy a provádění hledisku rovnosti příležitostí mužů a žen“**, neboli s metodou gender mainstreamingu⁴ (opatření 1.8.), se resorty podle svého vyjádření vypořádávaly lehce. V dané souvislosti ovšem problém spočívá v tom, že bez znalosti podstaty genderové rovnosti, způsobu používání zmíněné metody, zvládnutí všech jejích fází a dalších odborných znalostí, nemůže aplikace tohoto hlediska vést k efektivnímu výsledku. Plnění uvedeného opatření je podmíněno dosažením jisté úrovně znalostí o dané problematice. Tento předpoklad lze zajistit pouze důsledným proškolením příslušných pracovníků (viz důvodová zpráva).

Na základě výše uvedeného a na základě obsahu části II. tohoto materiálu, tj. důvodové zprávy, se navrhuje :

1. Doplnit opatření pod bodem 1.6. větou následujícího znění :
„Zajistit, aby se uvedeného vzdělávání zúčastnili vedoucí koncepční pracovníci.“
2. V opatření pod bodem 1.6. nahradit termín plnění „průběžně“ termínem plnění „do konce roku 2001“.
3. V opatření pod bodem 1.7. nahradit termín plnění „duben 1999“ termínem plnění „do března 2001“.
4. Doplnit nové opatření označené jako bod 1.9. následujícího znění :
Zahájit veřejnou diskusi o institucionálním a finančním zajištění výkonu politiky rovných příležitostí mužů a žen, účinnosti využívání metod k odstraňování diskriminace a o zapojení zainteresované veřejnosti při provádění politiky rovných příležitostí mužů a žen.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí a
zmocněnec vlády ČR pro lidská práva
Termín : do dubna 2001

² Viz Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, zveřejněná ve Sbírce zákonů pod č.62/1987.

³ Viz čl.141 odst. 4 Smlouvy o založení ES, které legalizuje přijímání pozitivních akcí k odstranění nerovností mezi muži a ženami v rámci EU a Doporučení Rady ES č.84/635/EEC o podporování pozitivních akcí pro ženy.

⁴ Podstatou této metody je postup, kterým je do každé veřejně správní činnosti automaticky projektován požadavek - dbát na vytváření a zachování rovných příležitostí mužům a ženám. Nedílnou součástí této metody je provádění genderové analýzy, zahrnující zejména vyhodnocení stavu z hlediska bilance, zda konečný výsledek provádění dané činnosti má nebo bude mít vliv na stav rovných příležitostí mužů a žen, resp. zda její stávající úroveň neovlivní negativně. Pokud má daná činnost dopad na sledovaný aspekt, pak metoda mainstreamingu zahrnuje neprodlené přijetí adekvátního opatření.

5. Zbývající opatření části 1. ponechat v platnosti.

2. Právní zabezpečení předpokladů rovnosti mužů a žen a zvyšování úrovně právního vědomí

Revize právního řádu z hlediska jeho slučitelnosti s právem Evropského společenství o rovných příležitostech mužů a žen, byla sice provedena v roce 1998, nicméně proces sbližování národních předpisů s předpisy Evropského společenství **je trvalou součástí povinností** plynoucích z budoucího předpokládaného členství. S ohledem na to se navrhuje přeformulovat opatření 2.1. Priorit tak, aby požadavek důsledného přizpůsobování našich předpisů evropskému právu měl trvalý charakter.

V implementaci evropského práva o rovných příležitostech Česká republika v roce 1999 značně pokročila; její stav je v současné době následující :

Byl zaveden výslovný **zákaz diskriminace na základě pohlaví v právu na zaměstnání, včetně zákazu diskriminační inzerce**, a to novelou zákona č.1/1991 Sb., o zaměstnanosti, s účinností od 1.10.1999. Novelou zákoníku práce, se s účinností od 1.1.2001 zavádí

- **zásada rovného zacházení** s muži a ženami pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornou přípravu a služební postup a pokud jde o pracovní podmínky (včetně odměňování);
- **zákaz diskriminace** z důvodu pohlaví v pracovněprávních vztazích;
- institut **rodičovské dovolené**, kterou se transformuje dosavadní další mateřská dovolená tak, aby se možnost pečovat o dítě stala reálně dosažitelnou pro oba zaměstnané rodiče, a to za stejných podmínek;
- **zákaz nežádoucího sexuálního chování** na pracovišti a
- **nároky zaměstnanců** pro případ porušení zásady rovného zacházení.

Prostřednictvím novely zákoníku práce se též mění **zákon o vojácích z povolání** tak, aby se zásada rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání vztahovala i na příslušníky ozbrojených sil. Princip rovného zacházení s muži a ženami se rovněž promítne do připravovaných návrhů **zákonů o státní službě a zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a služeb**. Předpokládaná účinnost těchto zákonů se očekává v rozmezí let 2001-2002.

Současně s návrhem novely zákoníku práce byl Parlamentem ČR schválen návrh novely zákona č.1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku a zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech. Do pracovního práva se nově zavádí zásada rovné odměny za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, princip rovného odměňování mužů a žen, jakož i obecná hlediska, podle kterých se hodnota práce posuzuje. Zásada rovného odměňování se vztahuje rovněž na odměnu za pracovní pohotovost a náhrady mzdy.

Pokud jde o slučitelnost výše uvedených legislativních záměrů s komunitárním právem, pak se v důsledku pozměňovacích návrhů poslanců nedaří do zákoníku práce implementovat **povinnost zaměstnavatele, aby své zaměstnance informoval** o opatřeních přijatých v organizaci v zájmu rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání⁵. Ve výše uvedených novelách se dále nevyskytuje **úprava**

⁵ Viz čl. 7 směrnice Rady č. 75/117/EHS, o sladění zákonů členských států týkajících se uplatnění zásady stejné odměny pro muže a ženy a čl. 8 směrnice Rady č. 76/207/EHS, o uplatnění zásady stejného zacházení s muži a ženami pokud jde o přístup k zaměstnání, odborné přípravě a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.

pojmu „odměna za práci“ pro potřeby aplikace principu rovného odměňování mužů⁶ a žen. Zmíněný pojem přesahuje pojem mzdy, resp. platu, a bez jeho adekvátního vymezení nemůže předmětná zásada působit efektivně a v předpokládaném rozsahu.

Na plnění úkolu **posoudit možnost přijetí speciálního zákona** upravujícího rovnost mužů a žen, právo na rovné příležitosti a rovné zacházení a postupy, kterými lze rovnost reálně prosadit, MPSV organizačně spolupracuje s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí. V listopadu 1999 bylo zpracování odborné expertízy svěřeno doc. JUDr. Josefu Blahožovi, Dr.Sc., vědeckému pracovníkovi Ústavu státu a práva Akademie věd ČR v oblasti ústavního práva a členu Mezinárodní akademie srovnávacího práva se sídlem v Paříži. První část příslušné analýzy byla zpracována s tím, že bude předmětem samostatného pracovního semináře, při kterém bude podrobena odborné diskusi. Závěry expertízy zatím svědčí ve prospěch postupu, kterým bude navrženo připravit návrh samostatného zákona o rovných příležitostech mužů a žen⁷.

Na základě výše uvedeného se navrhuje :

1. Opatření pod bodem 2.1. nahradit opatřením následujícího znění :

Průběžně revidovat platné právní předpisy s ohledem na jejich soulad s principem rovného postavení žen a mužů ve společnosti, resp. s odpovídajícími požadavky práva Evropského společenství. V návaznosti na výsledky této revize rušit, měnit nebo doplňovat ty platné právní předpisy, které jsou s tímto principem v rozporu. Při přípravě nových předpisů pak důsledně dbát prosazování shora uvedeného principu.

Odpovídají : členové vlády

Termín : průběžně

2. V opatření pod bodem 2.2. nahradit termín plnění „duben 2000“ termínem plnění „do března 2001“.

3. Zajištění rovných příležitostí žen a mužů v přístupu k ekonomické aktivitě

Uplatnění žen na trhu práce je zatím relativně dobré, míra jejich ekonomické aktivity dosahuje stabilně kolem 52 %. Nezaměstnanost žen, resp. jejich podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání, mírně přesahuje 50%. V souladu s opatřením pod bodem 3.1. Priorit pomáhají úřady práce nezaměstnaným ženám mimo jiné i vytvářením nabídky různých rekvalifikačních programů. Z toho ohledu jsou specificky zaměřené především programy pro matky, vracející se do zaměstnání poté, co pečovaly o malé děti, rekvalifikační programy pro zvládnutí profese hospodyně v rodině apod. V r.1999 se rekvalifikací zabezpečovaných úřady práce účastnily ženy z 58 %; předpoklad úspěšnosti nalezení nového zaměstnání u nich činí cca 70 % (skutečnost r. 1998 – 73 %). Některé věkové skupiny žen, zejména v rozmezí 30 – 40 let, však dosahují trvale vyšší míry nezaměstnanosti, a to až 60% z počtu uchazečů dané věkové skupiny. Jedná se o matky malých dětí, vracející se

⁶ ve smyslu čl. 141 Smlouvy o Evropském společenství.

⁷ Příslušná expertíza je na požádání k dispozici v odb. 71 MPSV.

do zaměstnání poté, co po delší dobu pečovaly o děti. Zatím se nepodařilo prosadit dílčí záměr opatření bodu 3.1. Priorit, tj. aby mohla být účast občanů pečujících o malé děti na rekvalifikaci finančně podporována dříve, než se tito občané registrují u úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání. Nadále to však zůstává záměrem politiky zaměstnanosti⁸.

Pokud jde o přizpůsobování nabídky odborného vzdělávání výslednému množství umístěných absolventů, pak je podle sdělení resortu školství případným disproporcím předcházeno sledováním výsledků umístění žáků a studentů jednotlivých škol, zjišťovaných ve spolupráci s orgány zaměstnanosti. Konkrétní opatření spočívají především ve vhodném korigování zájmu žáků nebo studentů prostřednictvím poradenství o volbě povolání. Přesto údaje o počtech neumístěných absolventů škol k 30.9.1999 svědčí o tom, že v evidenci uchazečů – absolventů s vyšším odborným vzděláním - převažují dívky podílem 66 % a u absolventů s bakalářským vzděláním podílem 60 %. Jedná se především o absolventky oborů ekonomika a administrativa, pedagogika, veřejnosprávní činnost a právo.

Loňská zpráva konstatovala přetrvávající tendence **zachovávat tradiční dělení na tzv. „ženské“ a „mužské“ obory vzdělávání**. K potlačení těchto tendencí bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo, aby zajistil vyšší informovanost dívek o možnosti jejich uplatnění v netypických či netradičních, zvláště vědeckotechnických oborech a profesích, a aby byly ke studiu těchto netradičních oborů podněcovány. Ke splnění uvedeného opatření uspořádal příslušný ministr tiskovou konferenci a pro jemu podřízené instituce vydal metodický pokyn.

Rozdíly v průměrných pracovních příjmech žen a mužů nadále přetrvávají a vykazují mírně se zhoršující tendenci (viz část IIIa. - příloha č.2). MPSV bylo proto vládou uloženo vypracovat a navrhnout (do dubna 1999) metodu hodnocení jednotlivých druhů prací tak, aby její využití zakládalo objektivní hledisko pro posuzování rovnosti v odměňování. Tato metoda je zpracována, ale s její aplikací se počítá až pro účely připravovaného zákona o státní službě, a dále při zařazování prací vykonávaných v rozpočtových a některých dalších organizacích do nově zaváděných 16 platových tříd. S ohledem na uvedené záměry se předpokládá, že metodu hodnocení prací bude možné aplikovat nejdříve od 1.1.2002, a to u státních zaměstnanců. K porovnávání mezd zaměstnanců soukromé sféry ji poté bude možno využít v individuálních sporných případech na základě analogie.

MPSV bylo též uloženo zabezpečit, aby **kontroly dodržování pracovněprávních předpisů byly zaměřovány na dodržování zákazu diskriminace z hlediska pohlaví**, včetně dodržování principu rovné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci. Kontroly cíleně zaměřené na diskriminaci na základě pohlaví, na dodržování principu rovné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci nebyly resortem prováděny ani v r.1998, ani v roce 1999. Známý jsou pouze případy kontroly dvou zaměstnavatelů, kteří odmítali zaměstnávat muže (na volná místa číšníka a dělníka při výrobě obuvi), neboť nabízeli nepřiměřeně nízké mzdy, se kterými by se muži nespokojili. Nepřiměřenost byla kontrolním orgánem, tj. úřadem práce posuzována na základě aktuálního statistického zjištění o mzdách v týchž nebo příbuzných oborech. Jednomu z kontrolovaných zaměstnavatelů byla uložena pokuta, vůči druhému nebylo řízení o pokutě zahájeno pro formální nedostatky kontrolního řízení.

⁸ viz Národní plán zaměstnanosti.

Na základě výše uvedeného se navrhuje :

1. Opatření pod bodem 3.2. nahradit opatřením následujícího znění :
Prosadit zavedení metody hodnocení jednotlivých druhů prací tak, aby účinně přispívala k odstranění diskriminace v odměňování.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : do konce roku 2000

2. Zbývající opatření části 3. ponechat v platnosti.

4. Vyrovnávání sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny

Opatření „dbát o vyrovnávání sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny“ je postupně plněno. Např. institut rodičovské dovolené, přijatý novelou zákoníku práce je koncipován se záměrem vytvořit otcům a matkám shodné podmínky využívání pracovního volna k péči o dítě v jeho ranném věku. Dílčí úpravou, se vyrovnává postavení zaměstnaných matek a otců malých dětí při vysílání na pracovní cesty nebo při přeložení, při rozvazování pracovního poměru a v možnostech úpravy pracovní doby. Totéž opatření se zavádí i v rámci služebních poměrů příslušníků ozbrojených sborů.

S rozšířením možností zaměstnavatelů uplatňovat flexibilní formy zaměstnání, při kterých lze lépe vycházet vstříc adekvátním požadavkům zaměstnanců na úpravu pracovní doby při péči o dítě, se počítá až při přípravě nové kodifikace zákoníku práce, která bude zahájena v roce 2001.

Systémem sítě státních a veřejných zařízení péče o malé děti, děti předškolního věku a děti v mimoškolní péči, je v zásadě poptávka po tomto druhu služeb uspokojována. Specifická situace se vyvíjí v zajišťování služeb péče o děti nejútlejšího věku, která je zatím poskytována zařízeními typu jeslí. Jesle dosud spadají do soustavy zdravotnických zařízení. Náklady na tuto péči jsou hrazeny z prostředků zřizovatele, tj. převážně z rozpočtů městských nebo obecních úřadů. Vzhledem ke snižující se porodnosti a rozsáhlému využívání institutu rodičovského příspěvku – až do 4 let věku dítěte - zájem o tento druh služeb od roku 1995 poklesl ze 7.574 dětí na 2.167 umístěných dětí v roce 1999 (tj. více než o 2/3). Protože se v jeslích neposkytuje léčebná péče, signalizuje MZ záměr vyřadit je novým zákonem o zdravotní péči ze soustavy zdravotnických zařízení. Služby péče o děti ve věku do 3 let jsou též zajišťovány prostřednictvím soukromého sektoru; od 1.3.2000 na základě oprávnění k výkonu vázané živnosti nazvané „péče o dítě do 3 let věku v denním režimu“.

Dle vyjádření resortu školství **vyhovují služby předškolních zařízení a zařízení zajišťujících mimoškolní péči reálné poptávce.** Průběžně se snižující počet dětí věkové skupiny 3 – 5 let zřejmě umožňuje uspokojovat zájemce o umístění dětí v mateřských školách ve stále se zvyšující míře. Ve školním roce 1998/99 dosáhl podíl těchto dětí umístěných v mateřských školách 97,5 %, což je téměř o 7% více, než v roce předchozím. Školní družiny a kluby stabilně navštěvuje 36 - 37 % dětí z celkového počtu žáků. Na služby zajišťující dětem možnost účastnit se mimoškolních aktivit vynakládá MŠMT 23 % výdajů vlastních rozpočtových prostředků. Jedná se o podporu 471 základních uměleckých škol, 16 tisíc zájmových útvarů středisek pro

volný čas dětí a mládeže, 180 školských zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a 72 tisíc lůžek v domovech mládeže.

Péče o další potřebné členy rodin zaměstnaných občanů je zabezpečována službami sociální péče, poskytovanými zejména prostřednictvím státních ústavů a ústavů provozovaných okresními (magistrátními) a obecními úřady. Kapacita těchto služeb a jejich územní dostupnost je vzhledem k poptávce neuspokojivá. Prostředky k jejich podpoře jsou v současné době limitovány možnostmi státního rozpočtu, jakož i možnostmi veřejných rozpočtů. Obdobným způsobem lze charakterizovat stav služeb nouzového ubytování matek s dětmi formou umístění v tzv. azylových domech, provozovaných občanskými sdruženími a charitativními organizacemi církví. Na zřízení a provoz zařízení pro péči o občany v nouzi⁹ přispělo v r.1999 MPSV občanským sdružením a charitativním organizacím církví finančními prostředky ve výši 260 mil. Kč., na azylové ubytování v domovech pro matky s dětmi přispělo v tomtéž roce částkou 13,5 mil. Kč.

Státní příspěvek na podporu provozů ústavů sociální péče pro zdravotně postižené a domovy důchodců, které jsou zřizovány okresními (magistrátními) úřady a obcemi činí cca 50% průměrných provozních nákladů těchto ústavů.

Záměrem rozvíjet systém služeb sociální péče je vedena nová reforma systému poskytování sociálních služeb, odvíjející se od věcného záměru zákona o sociální pomoci.

Závěrem se navrhuje ponechat opatření části 4. v platnosti.

5. Zohledňování žen z hlediska jejich reprodukční funkce a fyziologických odlišností

Opatření, kterým by se měla v pracovních vztazích nadále prosazovat **zvýšená ochrana žen**, zejména těhotných a matek nejmenších dětí, předpokládá v kontextu evropského práva **důslednou revizi**. Právo ES sice od členských států vyžaduje zvýšenou ochranu žen, ale v poněkud odlišném osobním rozsahu konečných adresátů této ochrany a v úrovni této ochrany. Na rozdíl od osobního rozsahu určeného platným zákoníkem práce a vyhláškou MZ č. 261/1997 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou **zakázané všem ženám**, těhotným ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání, zaručuje komunitární právo¹⁰ tento druh ochrany **pouze ženám těhotným, krátce po porodu a kojícím**. Úroveň ochrany přesahující požadavky směrnice sice komunitární právo připouští, ovšem pouze potud, pokud není enormní a ve svém důsledku nevyřazuje ženy nedůvodně z účasti na profesních nebo vzdělávacích aktivitách. Z aktuálních zjištění vyplývá, že současný vzdělávací systém, s odvoláním na výše uvedenou vyhlášku MZ, neumožňuje dívkám vzdělávat se ve více než 12 skupinách učebních a studijních oborů (tj. celkem více než 100 druhů těchto oborů). Zaměstnavatelé, včetně státu, pak s odkazem na tutéž vyhlášku odpírají nebo nedoporučují ženám možnost pracovního uplatnění při celé řadě dalších pracovních činností a profesí.

⁹ údaje o nákladech na podporu zařízení, resp. služeb pro děti a potřebné členy rodin zaměstnaných občanů nelze statisticky odlišit od údajů o nákladech na podporu služeb osamělým občanům.

¹⁰ Směrnice Rady č. 92/85/EEC o provádění opatření ke zlepšení bezpečí a ochranu zdraví při práci těhotných žen, žen po porodu a kojících

V zájmu neomezovat nedůvodně ženy v přístupu k odbornému vzdělávání a zaměstnání, navrhuje se postupovat v intencích evropského práva¹¹ a provést vyhodnocení, zda je při pokračujícím rozvoji ve využívání nových technologií a organizaci práce uplatňování příslušných omezení nadále důvodné.

MZ nadále řídí provádění „Národního programu zdraví“ (opatření 5.2.); v roce 1999 bylo v jeho rámci podporováno 127 projektů, z toho 3 zaměřené v souladu s opatřením 5.2. na reprodukční zdraví žen.

Na základě výše uvedeného se navrhuje :

2. Opatření pod bodem 5.1. nahradit opatřením následujícího znění :

Vyhodnotit, zda je při pokračujícím rozvoji ve využívání nových technologií a organizaci práce nadále nezbytné zachovávat pracovně právní ochranu zdraví žen v rozsahu a za podmínek stanovených zákoníkem práce a vyhláškou MZ č. 261/1997Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány všem ženám, těhotným ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání.

Odpovídá : ministr zdravotnictví
a ministr práce a sociálních věcí
Termín : do konce roku 2001

2. Zbývající opatření části 5. ponechat v platnosti.

6. Potlačování násilí páchaného na ženách

MS ve spolupráci s MV vypracovala ke splnění společného úkolu **vyhodnotit účinnost stávajících právních předpisů ve vztahu k novým projevům násilí na ženách a sexuálního obtěžování** společný materiál, který byl předložen vládě v dubnu 1999. Materiál byl zpracováván na základě podkladů, předložených odbornými útvary obou zmíněných resortů, Nejvyšším státním zastupitelstvím v Brně, Policií České republiky a Institutem pro kriminologii a sociální prevenci; využity byly též poznatky a podněty od nevládních organizací žen, zejména organizací sdružených v Koordinačním kruhu prevence násilí na ženách. Vzhledem k tomu, že z vyhodnocení nevyplývaly takové nové úkoly, které by vyžadovaly zvláštní rozhodnutí vlády, byl předseda vlády informován, že individuální návrhy změn právních předpisů, uvedené v závěru materiálu, budou resorty spravedlnosti a vnitra realizovat průběžně, tzn. při zpracovávání jednotlivých legislativních úkolů vlády nebo již přijatých usnesení vlády¹².

Souběžně bylo oběma uvedeným resortům uloženo navrhnout opatření **na ochranu svědků žen, které se staly obětmi obchodu se ženami**. Tento úkol se

¹¹ směrnice Rady č. 76/207/EEC o zavedení zásady rovného zacházení s muži a ženami, pokud jde o přístup k zaměstnání, odborné přípravě a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky, čl. 9, odst. 2

¹² Faktickým projevem tohoto trendu byl např. návrh změny ustanovení trestního zákona, kterým by se skutková podstata trestného činu obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku (§ 246) rozšířila o ta jednání, v jejichž důsledku je oběť zadržena nejen do ciziny, ale nově i z ciziny na území našeho státu. Změna byla obsažena v návrhu novely trestního zákona, která v důsledku neschválení reformy soudnictví Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR neprošla.

stal součástí obecného záměru přijmout zákon na ochranu svědků, znalců a dalších osob, na jejichž ochraně je v trestním řízení veřejný zájem. Věcný záměr tohoto zákona byl zpracován a vládou schválen v lednu 2000.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že formální předpoklady možnosti trestního postihu těch násilných jednání, jejichž oběti jsou převážně ženy, jsou v našem právním řádu uspokojivě vytvořeny, tzn., že opatření bodu 6.1. Priorit bylo odpovědnými ministry splněno.

Přesto z aktuálních šetření prováděných odbornou veřejností vyplývá, že 30% žen v České republice je, nebo bylo, vystaveno domácímu násilí nebo jinému druhu násilí páchanému na ženách. V převážné části veřejnosti přetrvává názor, že násilí, ke kterému dochází v rodině, je soukromou záležitostí rodiny. Vůči tomuto druhu násilí a jeho pachatelům je ve veřejnosti projevoována vysoká míra tolerance.

V zásadě obdobná je situace v oblasti nežádoucího sexuálního jednání na pracovišti, které je též v převážné většině případů zaměřeno vůči ženám. Ačkoliv byl zákaz tohoto druhu násilí novelou zákoníku práce schválen, je z předchozích veřejných diskusí zřejmé, že k jeho praktickému prosazení do praxe chybí dostatek veřejné podpory.

Uvedené skutečnosti potvrzují, že ve společnosti dostatečně a účinně nepůsobí sociální obranné mechanismy vytvářené výchovou proti násilí a k respektu k lidským právům, jakož i výchovou k netoleranci vůči jakémukoliv násilí. V zájmu zvýšit veřejnou vnímavost vůči nepřijatelnosti domácího násilí a dalších druhů násilí páchaného na ženách, navrhuje se uložit ministru vnitra, ministru práce a sociálních věcí a zmocněnci vlády ČR pro lidská práva **zorganizovat veřejnou informační kampaň o nepřijatelnosti těchto forem násilí páchaného zejména na ženách**. Navrhovanou aktivitou je současně plněn jeden z požadavků Závěrů IV. světové konference o ženách v Pekingu 1995, jakož i jeden z hlavních závěrů Regionálního jednání Hospodářské a sociální rady OSN o přípravě vyhodnocení plnění Pekingské akční platformy, konaného v lednu 2000 v Ženevě.

Opatření k podpoře působení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální, právní a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů násilí na ženách, stále plněno není. Ačkoliv je MPSV připraveno účastnit se týmové práce, zejména ve fázi odhalování případů násilí na ženách, MV s odvoláním na názor Policejního prezidia ČR namítá, že potřeba vytvářet tyto týmy zatím nenastala. S ohledem na tento patový stav se navrhuje, aby MV spolu s dalšími odpovědnými resorty, případně i v součinnosti s odbornou veřejností, zejména s nevládními organizacemi žen, sdruženými v Koordinačním kruhu prevence násilí na ženách, posoudilo efektivnost a předpoklady působení interdisciplinárních týmů a v návaznosti na výsledek tohoto posouzení navrhlo další postup.

Pokud jde o **sociální práci na pomoc rodinám**, v nichž je ohrožen zdravý vývoj a výchova dětí, pak v rámci resortu práce a sociálních věcí patří mezi činnosti prioritního významu. Spolu s profesionálními útvary okresních úřadů se jí v praxi trvale zabývá celá škála nestátních subjektů (zejména občanská sdružení Střep, Jahoda a Česká maltézská pomoc). Péči o **oběti násilí** se věnují zejména : Bílý kruh bezpečí, Sdružení linky bezpečí, občanské sdružení ROSA, a obecně prospěšné společnosti LaStrada a proFem. Provádění tohoto druhu sociální intervence nestátními subjekty je uznáváno jako součást plnění úkolů státní sociální politiky, a jako takové bylo v roce 1999 podporováno dotační politikou MPSV.

MV a MPSV, počínaje rokem 1999, aktivně participují na kampani Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) zaměřené proti obchodu s lidmi. Kampaň

se týká zejména dívek ohrožených zavlčením do ciziny za účelem komerčního sexuálního zneužívání.

Nedostatek možností azylového ubytování pro občany v nouzi, včetně azylového ubytování obětí násilí, zvláště matek s dětmi, přetrvával i v roce 1999. V zájmu zlepšit tento stav apelovalo MPSV na přednosty okresních úřadů, jakož i na představitele Svazu měst a obcí se žádostí, aby v rámci budování sítě sociálních služeb podporovali zřizování, příp. rozšiřování kapacity krizového a azylového ubytování. Kromě toho ministerstvo podporovalo svou dotační politikou provoz azylových domů zřizovaných a spravovaných humanitárními a charitativními organizacemi.

Na základě výše uvedeného se proto navrhuje :

1. Opatření pod bodem 6.1. nahradit opatřením následujícího znění :

Uskutečnit veřejnou informační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaného na ženách.

Odpovídají : ministr vnitra,
ministr práce a sociálních věcí a
zmocněnec vlády ČR pro lidská práva
Termín : do konce roku 2001

2. Opatření pod bodem 6.2. nahradit opatřením následujícího znění:

Navrhnout způsoby zavedení a působení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální, právní a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů násilí na ženách.

Odpovídají : ministr vnitra,
ministr práce a sociálních věcí a
ministr zdravotnictví
Termín : do listopadu 2000

3. Zbývající opatření části 6. ponechat v platnosti.

7. Sledování a vyhodnocování účinnosti uplatňování principu rovného postavení žen a mužů

Při jednání meziresortní komise v červenci 1999 informovala jednotlivá ministerstva MPSV, jakožto koordinátora dané agendy, o výsledcích plnění Priorit. Pokud jde o sledování plnění opatření uvnitř resortů, ministerstva vesměs uvádějí, že výsledky plnění pravidelně kontrolují.

V květnu 1999 bylo ministru práce a sociálních věcí a předsedovi ČSÚ uloženo zabezpečit předpoklady k periodickému vydávání publikace obsahující statistické údaje o účasti žen a mužů na rozhodujících společenských aktivitách a o míře, kterou se podílejí na výsledcích těchto aktivit (opatření 7.3.). Zástupci obou odpovědných subjektů se dohodli na rámcovém obsahu publikace a na zřízení redakční rady; předpokládá se, že první číslo publikace by mohlo vyjít v II.pol. roku 2000, poté co budou k dispozici definitivní údaje za r.1999.

Výzkum stavu a příčin nerovností mezi muži a ženami, případně diskriminace na základě pohlaví (opatření 7.4.), nebyl v resortech prováděn. O využití grantových prostředků se v dané souvislosti pokusilo MPSV při hledání možnosti financovat výzkumný vědecký úkol na téma zjištění předpokladů eventuálního přijetí zvláštního zákona o rovnosti mužů a žen. Záměr financovat příslušné náklady prostřednictvím grantové politiky ministerstva neuspěl a úkol byl zpracovateli zadán prostřednictvím Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí.

Na základě výše uvedeného se navrhuje :

1. Opatření pod bodem 7.2. nahradit opatřením následujícího znění:

Pravidelně ročně vydávat publikaci, obsahující údaje o účasti žen a mužů na rozhodujících společenských aktivitách a o míře, kterou se podílejí na výsledcích těchto aktivit.

Odpovídá : předsedkyně ČSÚ

Termín : průběžně

2. Zbývající opatření části 7. ponechat v platnosti.

Přílohy k souhrnné zprávě

Tabulka č. 1 - Účast žen a mužů ve vedoucích funkcích jednotlivých resortů

Tabulka č. 2a - Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů

Tabulka č. 2b – Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů podle odvětví

1. ÚČAST ŽEN V ROZHODOVACÍM PROCESU

Tabulka č.1.1. Počty pracovníků podle funkce a pracovního zařazení k 31.12.1998

Funkce	Ministr	Náměstek/ně ministra		Ředitel/ka odboru			Vedoucí oddělení			Ostatní odborní pracovníci/ce			Ředitel/ka rezort. institucí			Vedoucí detaš.pracovišť	
	M/Ž	M	Ž	M	Ž	% Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž
Ministerstvo	M/Ž	M	Ž	M	Ž	% Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž	%Ž	M	Ž
M. dopravy a spojů	M																
M. financí	M	3*	1	30	7	18,9	84	59	41	351	625	64	11	1	8%	-	-
M. kultury	M	3	1	6	7	53,8	11	12	50	45	141	76	-	-	-	-	-
M. pro místní rozvoj	M	7*	0	14	6	30	30	16	35	105	167	61	-	-	-	9	0
M. obrany++	M	11+++	1	62	0	0	120	7	5,5	586	264	31	-	-	-	-	-
M. práce a sociálních věcí	M	6*	1	7	9	56,2	25	27	51	106	134	76	75	15	17	8	7
N. průmyslu a obchodu	M	5	1	47	8	14,5	48	18	27	223	274	55	486	66	12	-	-
M. spravedlnosti	M	2	0	12	2	14,3	10	19	66	74	160	68	6	0	-	-	-
M. školství, mládeže a tělovýchovy	M	5*	0	25	3	10,7	6	8	57,1	-	-	-	19	1	5,0	64***	22***
M. vnitra	M	2	2	45	9	16,6	160	40	20	-	-	-	-	-	-	-	-
M. zahraničních věcí	M	4	0	35*	8	18,6	46	9	16	112	93	45	95+	12+	11	-	-
M. zdravotnictví	M	5	1	10	12	54,5	9	11	0	61	158	72	70*	18*	20	-	-
													*	*			
M. zemědělství	M	4	0	20	4	16,6	29	18		-	-	-	6	0	-	62	5
M. životního prostředí	M	3	2	21	6	22,2	43	19	30,6	149	198	57	-	-	-	9	0
Celkem																	

* včetně vrchních ředitelů a ŘÚ

*** ředitelé školských úřadů

+ vedoucí zastupitelských úřadů

** organizace přímo řízené MZd

++ vč.Hlavního Úřadu civilní ochrany a Generálního štábu AČR

Údaje nedodalo MDS.

+++ včetně velitele CO ČR, náčelníka GŠ AČR a vrchních ředitelů sekcí

Tabulka č. 2a - Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Odbor příjmové politiky

Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů (v %)

Data ČSÚ

Vzdělání	1988	1996	1997	1998
celkem	70,6	77,2	75,7	72,0
základní	73,1	76,1	74,9	74,6
vyučení a střední bez maturity	69,0	69,5	69,1	71,6
úplné střední s maturitou	73,2	76,8	75,5	72,9
vysokoškolské	81,4	74,7	68,9	64,9

Data ČSÚ

Věkové kategorie	1988	1996	1997	1998
celkem	70,6	77,2	75,7	72,0
do 19	83,1	95,7	91,4	84,6
20 - 24	75,3	89,6	85,0	82,6
25 - 29	70,3	79,1	76,3	73,4
30 - 34	67,9	73,7	70,5	67,1
35 - 39	68,5	74,6	72,6	68,4
40 - 44	70,4	74,5	73,0	69,4
45 - 49	71,1	75,4	74,4	70,6
50 - 54	71,6	76,3	76,8	74,1
55 - 59	66,8	84,3	84,9	77,4
60 a více	67,5	69,8	68,0	65,5

Zdroj: Výběrová šetření ČSÚ "Mzdy zaměstnanců za rok"

Poznámka:

V roce 1988 mzda za červen u zaměstnanců, kteří odpracovali v tomto měsíci 160 a více hodin.

V roce 1996, 1997 a 1998 průměrná měsíční mzda za rok u zaměstnanců s počtem placených hodin 1 700 a vyšším.

Zpracovala: Ing. Dostálová
V Praze dne 18. února 2000

Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů (v %)

Data ČSÚ

Odvětví	1996	1997	1998	zlepšení + zhoršení - 1998 -1996
Celkem	77,2	75,7	72,0	-5,2
Zemědělství a myslivost, lesní hospodářství	86,4	78,7	78,1	-2,3
Dobývání nerostných surovin	69,8	71,9	71,6	1,8
Zpracovatelský průmysl	68,3	68,1	67,5	-0,8
Výroba elektřiny, plynu a vody	78,2	78,7	77,7	-0,5
Průmysl celkem	68,2	68,5	67,7	-0,5
Stavebnictví	79,0	80,1	81,3	2,3
Obchod, opravy motor. vozidel a spotř.zboží	65,8	63,0	60,5	-5,3
Pohostinství a ubytování	75,8	71,3	70,6	-5,2
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	83,3	84,9	83,2	-0,1
Peněžnictví a pojišťovnictví	68,0	66,6	65,6	-2,4
Veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	77,3	71,4	76,6	-0,7
Školství	68,7	78,3	68,5	-0,2
Zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti	66,4	66,2	66,4	0,0

Zdroj: Výběrová šetření ČSÚ "Mzdy zaměstnanců za rok"

Zpracovala: Ing. Dostálová

V Praze dne 18. února 2000

Výsledky připomínkového řízení

Materiál prošel vnitřním i vnějším připomínkovým řízením; kromě předepsaných připomínkových míst, včetně sociálních partnerů, byl předložen i nevládním organizacím žen. Naprostá většina účastníků připomínkového řízení (ministři resortů: financí, zahraničních věcí, pro místní rozvoj, kultury, zemědělství, průmyslu a obchodu, vnitra, životního prostředí, spravedlnosti, dopravy a spojů a obrany, jakož i předsedkyně ČSÚ) s ním vyslovila bezvýhradný souhlas.

Další účastníci připomínkového řízení - ministr a vedoucí Úřadu vlády Ing. Březina a zmocněnec vlády ČR pro lidská práva Ing. Uhl - uplatnili téměř shodné, převážně formální návrhy a připomínky, které byly většinou do textu zapracovány. Akceptován nebyl návrh na doplnění jmenovitého výčtu všech organizací, se kterými ministerstva spolupracují spolu s uvedením druhu spolupráce, případně výše poskytnuté dotace. Vyhověním tomuto požadavku by se materiál stal obsahově nevyváženým a rozsáhlým, nehledě na to, že vzhledem k účelu materiálu nepovažuje předkladatel takto detailní informace za podstatné. Ministr a vedoucí Úřadu vlády Ing. Březina dále navrhuje zpracovat kapitolu o násilí na ženách podle jednotlivých druhů násilí a doplnit ji ve spolupráci s odpovědnými resorty a nevládními organizacemi žen detailnějšími informacemi. Předkladatel tomuto návrhu nemůže vyhovět zejména z časových důvodů; navíc je toho názoru, že koncepce politiky proti násilí na ženách bude ovlivněna odezvou veřejné kampaně, která se navrhuje uskutečnit v průběhu roku 2001.

Četné připomínky, vzneslo ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. Neakceptován zůstává jeho návrh, aby MPSV pro potřeby ostatních resortů shromažďovalo a zveřejňovalo informace o zahraničních agenturách a lektorech provádějících vzdělávání o rovných příležitostech mužů a žen. MPSV je toho názoru, že každý resort má zajištěny vlastní vazby zahraniční spolupráce, v jejichž rámci lze příslušné školení zajistit.

Zásadní připomínky uplatnilo ministerstvo zdravotnictví, a to ohledně textu vyhodnocení části 4., kdy bylo připomínce vyhověno vypuštěním namítané věty, dále vůči formulaci návrhu opatření pod bodem 5.1., kdy se připomínka vypořádává tím, že se v zájmu vyloučení jakýchkoliv pochybností potvrzuje, že předmětem vyhodnocení, navrhovaného v citovaném opatření, jsou : rozsah a podmínky zvláštní ochrany žen; samotná existence zvláštní vyhlášky na ochranu zdraví žen vyhodnocením dotčena není. Dále MZ formou zásadní připomínky požaduje, aby byl materiál doplněn o výčet individuálních dotací, kterými v loňském roce podpořilo občanská sdružení působící při poskytování pomoci obětem trestných činů, při poskytování pomoci dětem a mládeži v krizi a ve prospěch poraden pro těhotné ženy a dívky. Vzhledem k tomu, že by se dokument stal buď informačně jednostranně nevyváženým nebo neúměrně detailním, nebylo připomínce vyhověno.

Další zásadní připomínku vznesl místopředseda vlády ČR a předseda Legislativní rady vlády, JUDr. Pavel Rychetský. Uplatňuje ji vůči navrhovanému prodloužení termínu plnění opatření bodu 1.7. Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen o 1 rok. Opatření, které je jádrem sporu, bylo již přijato usnesením vlády č.452 v květnu loňského roku, a jeho text zní : *Posoudit, zda*

přijímání mimořádných dočasných opatření k vyrovnaní výrazných rozdílů v zastoupení žen a mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách má dostatečnou oporu v právním řádu. Na základě výsledků tohoto posouzení navrhnout postup, kterým budou eventuální překážky, bránící aplikaci uvedených opatření, odstraněny. Odpovědnost za splnění tohoto opatření vláda uložila místopředsedovi vlády pro legislativu, termín splnění stanovila na duben r.2000. Předmětný úkol v daném termínu, ani dosud, splněn nebyl. **Rozhodující otázka, zda lze základní ústavní princip rovnosti občanů bez rozdílu pohlaví prolomit opatřeními, která ve svých důsledcích příslušníky jednoho z pohlaví zvýhodňují na úkor individuálních práv příslušníků opačného pohlaví, aniž by k takto vyvolanému omezení individuálních práv dávala platná Ústava ČR jakékoliv oprávnění, zůstává tedy nadále otevřena.** Místopředseda vlády ČR a předseda Legislativní rady vlády nesouhlasí s navrženým prodloužením termínu splnění o 1 rok a navrhuje změnit již schválené opatření následujícím způsobem: *Posoudit soulad navrhovaných mimořádných dočasných opatření k vyrovnaní výrazných rozdílů v zastoupení žen a mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách s právním řádem. Na základě výsledků tohoto posouzení navrhnout postup, kterým budou eventuální překážky, bránící aplikaci uvedených opatření, odstraněny.* Předkladatel materiálu navrhovanou změnu nemůže akceptovat z těchto technických důvodů : návrhy konkrétních individuálních projektů předmětných mimořádných dočasných opatření ve prospěch žen nebo mužů zatím resort práce a sociálních věcí ani jiný resort nepřipravuje. Pro tento případ je třeba, aby navrhovaná formulace úkolu navíc adresně uložila připravit, resp. navrhnout projekty konkrétních mimořádných dočasných opatření, která se mají stát předmětem individuálního posuzování z hlediska jejich souladu s právním řádem.

Mnohem závažnějším věcným důvodem je však nesystémovost protinávrhu. Z jeho písemného odůvodnění, jakož i z předchozích diskusí s jeho zpracovavatelem jednoznačně vyplývá, že předmětem posouzení má být legálnost jednotlivých konkrétních projektů, a toto posouzení bude mít formu jednorázové akce. Efekt možného výsledku je z dlouhodobého hlediska nedostatečný, nehledě na to, že příslušné odborné stanovisko útvaru úřadu vlády nemá takový charakter, aby v případě individuálního soudního sporu ochránilo subjekt provádějící toto opatření před případnými nepříznivými důsledky. MPSV tedy nezbyvá, než trvat na již schváleném znění opatření bodu 1.7. Priorit, které vede k tomu, **aby předmětem posouzení, resp. analýzy, zůstal stav platného právního řádu** se zřetelem k tomu, zda, a na základě čeho, poskytuje zákonné možnosti, aby stát, zaměstnavatelé, případně jiné subjekty, mohly přijímat mimořádná dočasná opatření k vyrovnaní výrazných rozdílů v zastoupení žen a mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách. Pokud z posouzení vyplýne, že stávající právní řád takovou možnost neposkytuje, **očekává se doporučení nebo jiný podnět k jeho změně tak, aby jednoznačně stanovil případy, meze a způsoby, kterými lze tato opatření provádět.**

Své komentáře a připomínky k materiálu uplatnily i nevládní organizace žen. Podle obsahu je lze rozdělit do tří skupin : většina z nich se ztotožňuje s kritickým tónem materiálu a vyjadřuje očekávání příznivějšího vývoje dané politiky. V dané souvislosti vstřícně nabízí propojení vlastních aktivit s aktivitami státu. Další skupinou připomínek se nevládní organizace domáhají konkrétních detailních informací o míře a formách státní podpory, které se jim individuálně od jednotlivých resortů dostává. Vzhledem k tomu, že poskytování těchto informací není účelem tohoto materiálu,

budou odkázány na příslušná ministerstva, resp. na využití možností daných zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Další připomínky vznáší četná skupina nevládních organizací žen, zabývajících se ochranou žen před násilím. Oponují jimi proti konstatování části 6. souhrnné zprávy, týkající se dostatečnosti formálně právní ochrany žen před násilím. Uvedená konstatování byla zpracována z podkladů MS a MV. Vzhledem k tomu, že předkladatel zprávy disponuje pouze koordinačními oprávněními, odkazuje tuto skupinu nevládních organizací na zmíněné resorty, které za ochranu před násilím věcně odpovídají.

S výjimkou ČMKOS sociální partneři na materiál nereagovali. ČMKOS se snažil zvrátit tvrzení o tom, že v dané oblasti nespolupracuje, nicméně jako protiargument uvádí účast na společných akcích, konaných mimo hodnocené období, kterým je rok 1999.

Návrh aktualizovaných opatření priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen¹³

1. Prosazování principu rovnosti mužů a žen jako součást politiky vlády

1.1. V rámci své mediální politiky zdůrazňovat princip rovného postavení mužů a žen a informovat o opatřeních přispívajících k jeho zabezpečování.

Odpovídají : členové vlády

Termín : průběžně

1.2. Podporovat výběr vhodných kandidátek do funkcí ve vládních orgánech a na vedoucí místa jak v ministerstvech, tak i v jimi řízených správních úřadech a institucích.

Odpovídá : členové vlády

Termín : průběžně

1.3. Při jednání Rady hospodářské a sociální dohody prosazovat zásadu rovného postavení mužů a žen, zejména v otázkách odměňování a pracovních podmínek.

Odpovídají : zástupci vlády v Radě
hospodářské a sociální dohody

Termín : průběžně

1.4. Zabezpečit, aby jednotlivá ministerstva a správní úřady v rámci svých kompetencí navazovaly, případně rozšiřovaly spolupráci s nevládními organizacemi zabývajícími se otázkami, které se týkají žen, resp. rovnosti žen a mužů. Součástí této spolupráce může být i oprávnění vyžadovat stanoviska k připravovaným právním předpisům nebo jiným zásadním rozhodnutím.

Odpovídají : členové vlády

Termín : průběžně

1.5. Využívat možností účasti vlády na aktivitách (programech) mezinárodních organizací, které si kladou za cíl zlepšit postavení žen ve společnosti a zvýšit úroveň rovného postavení žen a mužů.

Odpovídají : členové vlády

Termín : průběžně

1.6. Do programů vzdělávání zaměstnanců správních úřadů zařadit vzdělávání v oblasti lidských práv se zřetelem k uplatňování principu rovných příležitostí mužů a

¹³ Nově navrhované změny či doplnění jsou vyznačeny tučně.

žen. Zajistit, aby se uvedeného vzdělávání zúčastnili vedoucí koncepční pracovníci.

Odpovídají : členové vlády
Termín : **do roku 2001**

1.7. Na základě individuálních návrhů mimořádných dočasných opatření k vyrovnaní výrazných rozdílů v zastoupení žen a mužů v účasti na rozhodujících společenských aktivitách předložených jednotlivými ministry ve lhůtě do září 2000 posoudit, zda má jejich zavedení dostatečnou oporu v právním řádu. Na základě výsledků tohoto posouzení navrhnout postup, kterým budou eventuální překážky, bránící aplikaci uvedených opatření, odstraněny.

Odpovídá : místopředseda vlády a předseda
legislativní rady vlády a **členové vlády**
Termín pro místopředsedu vlády a
předsedu legislativní rady vlády : do
března 2001
Termín pro členy vlády : do září 2000

1.8. Podřizovat koncepční, rozhodovací a vyhodnocovací procesy ve všech fázích jejich přípravy a provádění hledisku rovnosti příležitostí mužů a žen.

Odpovídají : členové vlády
Termín : průběžně

1.9. Zahájit veřejnou diskusi o institucionálním a finančním zajištění výkonu politiky rovných příležitostí mužů a žen, efektivitě užívání metod k odstraňování diskriminace a o zapojení zainteresované veřejnosti při provádění politiky rovných příležitostí mužů a žen.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
a zmocněnec vlády ČR pro lidská práva
Termín : **do dubna 2001**

2. Právní zabezpečení předpokladů rovnosti mužů a žen a zvyšování úrovně právního vědomí

2.1. Průběžně revidovat platné právní předpisy s ohledem na jejich soulad s principem rovného postavení žen a mužů ve společnosti, resp. s odpovídajícími požadavky práva Evropského společenství. V návaznosti na výsledky této revize rušit, měnit nebo doplňovat ty platné právní předpisy, které jsou s tímto principem v rozporu. Při přípravě nových předpisů pak důsledně dbát prosazování shora uvedeného principu.

Odpovídají : členové vlády
Termín : průběžně

2.2. Posoudit možnost přijetí speciálního zákona upravujícího rovnost mužů a žen, právo na rovné příležitosti a rovné zacházení a postupy, kterými lze rovnost reálně prosadit. V případě kladného výsledku tohoto posouzení, předložit vládě návrh dalšího postupu.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : **do března 2001**

3. Zajištění rovných příležitostí žen a mužů v přístupu k ekonomické aktivitě

3.1. V zájmu zvýšení míry konkurenceschopnosti žen na trhu práce nadále podporovat vytváření nabídky vzdělávacích kvalifikačních a rekvalifikačních programů usnadňujících nalezení vhodného pracovního uplatnění ženám, včetně pracovního uplatnění výkonem samostatné výdělečné činnosti. Zabezpečit možnosti státní podpory rekvalifikací občanům, zejména ženám, které z důvodu péče o děti nebyly po delší dobu ekonomicky aktivní.

Odpovídají : ministr práce a sociálních věcí
a ministr školství mládeže a tělovýchovy
Termín : průběžně

3.2. Prosadit zavedení metody hodnocení jednotlivých druhů prací tak, aby účinně přispívala k odstranění diskriminace v odměňování.

**Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : do konce roku 2000**

3.3. Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů zaměřovat na dodržování ustanovení o zákazu diskriminace z hlediska pohlaví, včetně dodržování principu stejné mzdy za stejnou práci a za práci stejné hodnoty, a na dodržování ustanovení o zvýšené ochraně žen při práci.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně

3.4. Podněcovat individuální schopnosti a zájmy, zejména dívek a žen o přípravu pro povolání v těch oborech, které jsou z hlediska pohlaví považována za netypická .

Odpovídá : ministr školství mládeže
a tělovýchovy
Termín : průběžně

4. Vyrovnávání sociálního postavení žen a mužů pečujících o děti a potřebné členy rodiny

4.1. Prosazovat, aby byl nezbytný výkon osobní péče o děti a potřebné členy rodiny zohledňován při stanovení podmínek a výše nároků na sociální dávky, sociální

pojištění, dávky v nezaměstnanosti apod.; současně dbát, aby toto zohlednění důsledně směřovalo vůči pečujícím občanům, bez ohledu na jejich pohlaví.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně

4.2. Budoucí právní úpravou pracovních vztahů umožnit vytváření variabilních pracovních režimů, které by zaměstnancům pečujícím o děti a rodinu usnadnily sladit výkon zaměstnání s výkonem rodinných povinností.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně

4.3. V rámci svých zákonných kompetencí podporovat zřizování a provoz zařízení pro péči o děti a potřebné členy rodiny, zejména pak doplňují-li, či nahrazují péči poskytovanou zaměstnanými občany.

Odpovídají : ministr školství, mládeže a tělovýchovy, ministr zdravotnictví, ministr pro místní rozvoj a ministr práce a sociálních věcí .
Termín : průběžně

4.4. Podporovat rozvoj možností azylových pobytů pro občany pečující o děti v obtížných životních situacích.

Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně

5. Zohledňování žen z hlediska jejich reprodukční funkce a fyziologických odlišností

5.1. Vyhodnotit, zda je při pokračujícím rozvoji ve využívání nových technologií a organizaci práce nadále nezbytné zachovávat pracovní právní ochranu zdraví žen v rozsahu a za podmínek stanovených zákoníkem práce a vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 261/1997Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány všem ženám, těhotným ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání.

**Odpovídá : ministr zdravotnictví
a ministr práce a sociálních věcí
Termín : do konce roku 2001**

5.2. V návaznosti na státní rozpočet rozvíjet Národní program zdraví a podporovat projekty podpory zdraví zaměřené na zlepšení reprodukčního zdraví žen a prevenci kardiovaskulárních a nádorových onemocnění.

Odpovídá : ministr zdravotnictví

Termín : průběžně

6. Potlačování násilí páchaného na ženách

6.1. Uskutečnit veřejnou informační kampaň o nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaného na ženách.

**Odpovídají : ministr vnitra,
ministr práce a sociálních věcí a
zmocněnec vlády ČR pro lidská práva
Termín : do konce roku 2001**

6.2. Navrhnout způsoby zavedení a působení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální, právní a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů násilí na ženách.

**Odpovídají : ministr vnitra,
ministr práce a sociálních věcí a
ministr zdravotnictví
Termín : do dubna 2001**

6.3. Zaměřit sociální práci na pomoc obětem násilných trestných činů, na rodiny, kde je ohrožen zdravý vývoj a výchova dětí, zvláště dívek. V rámci této pomoci podporovat rozšiřování sítě azylových domů pro ženy - oběti násilí, zvláště pro ženy s dětmi.

**Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně**

7. Sledování a vyhodnocování účinnosti uplatňování principu rovného postavení žen a mužů

7.1. V rámci své působnosti sledovat a vyhodnocovat účinnost opatření k uplatňování principu rovnosti mužů a žen a jejich výsledky na požádání předkládat MPSV ČR.

**Odpovídají : členové vlády
Termín : průběžně**

7.2. Vyhodnocovat účinnost opatření k uplatňování principu rovnosti a na požádání je předkládat vládě a nevládním organizacím, zabývajícím se postavením žen a rovností mužů a žen.

**Odpovídá : ministr práce a sociálních věcí
Termín : průběžně**

7.3. Pravidelně ročně vydávat publikaci, obsahující údaje o účasti žen a mužů na rozhodujících společenských aktivitách a o míře, kterou se podílejí na výsledcích těchto aktivit.

Odpovídá : předsedkyně ČSÚ
Termín : průběžně

7.4. V rámci své grantové politiky podporovat výzkum společenských jevů, které vedou k diskriminaci žen, případně k ohrožení jejich důstojnosti, zdraví nebo života.

Odpovídají : členové vlády
Termín : průběžně